
INFORMĀCIJA PAR LIETU NR. 2016-14-01

“Par Solidaritātes nodokļa likuma 3., 5., 6., 7. un 9. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam”

SATVERSMES TIESA šādā tiesas sastāvā – tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele; tiesneši – Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs – **2017. gada 5. septembrī plkst. 10:00** izskata lietu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Lietas dalībnieki

Pieteikumu iesniedzēji: **37 fiziskas personas**. Uz tiesas sēdi ir aicināti pieteikumu iesniedzēji un/vai to pilnvarotie pārstāvji.

Satversmes tiesā tika ierosinātas lietas pēc vairākiem pieteikumiem, kuros pēc būtības ir identiski prasījumi, kā arī līdzīgs juridiskais pamatojums. Lai sekmētu vispusīgāku un ātrāku lietu izskatīšanu Satversmes tiesa nolēma lietas Nr. 2016-14-01, Nr. 2016-15-01, Nr. 2016-19-01, Nr. 2016-25-01, Nr. 2016-26-01, Nr. 2016-27-01, Nr. 2016-28-01, Nr. 2016-29-01, Nr. 2017-05-01, Nr. 2017-06-01 apvienot un izskatīt vienā lietā Nr. 2016-14-01.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu: **Latvijas Republikas Saeima** (turpmāk – Saeima).

Pārstāvji: Saeimas Juridiskā biroja vecākā juridiskā padomniece Ilze Tralmaka un Finanšu ministrijas Eiropas Savienības fondu lietu departamenta direktors Mārtiņš Brencis.

Pieaicinātās personas

1. Valsts prezidenta kanceleja.
2. Finanšu ministrija.
3. Labklājības ministrija.
4. Tieslietu ministrija.
5. Latvijas Republikas tiesībsargs.
6. Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība.
7. Latvijas Universitātes profesors, Dr. iur. Jānis Lazdiņš.

Apstrīdētās normas

Solidaritātes nodokļa likuma 3. pants:

“Nodokļa objekts ir ienākums, kas noteikts likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” 14. un 20.² pantā¹ un pārsniedz attiecīgajam kalendāra gadam noteikto valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta (turpmāk — obligāto iemaksu objekts) maksimālo apmēru.²”

Solidaritātes nodokļa likuma 5. pants:

“Nodokļa maksātāji ir darba devēji, darba ņēmēji, iekšzemes darba ņēmēji pie darba devēja — ārvalstnieka, ārvalstu darba ņēmēji pie darba devēja — ārvalstnieka — un pašnodarbinātie, kuri pakļauti valsts sociālajai apdrošināšanai un kuru ienākumi taksācijas periodā pārsniedz saskaņā ar likumu “Par valsts sociālo apdrošināšanu” noteikto obligāto iemaksu objekta maksimālo apmēru.”

Solidaritātes nodokļa likuma 6. pants:

“Nodokļa likme atbilst obligāto iemaksu likmei, kas noteikta saskaņā ar likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” 18. pantu³.”

Solidaritātes nodokļa likuma 7. pants:

“(1) Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra, pamatojoties uz Valsts ieņēmumu dienesta sniegto informāciju, summē sociāli apdrošinātajai personai obligāto iemaksu objektu un veiktās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra uzskaita

---

¹ [...] Darba devēja un darba ņēmēja obligāto iemaksu objekts ir visi algotā darbā aprēķinātie ienākumi, no kuriem jāietur iedzīvotāju ienākuma nodoklis, neatskaitot neapliekamo minimumu, nodokļu atvieglojumus un attaisnotos izdevumus, par kuriem nodokļu maksātājam ir tiesības samazināt apliekamo ienākumu. [...]

² No 2014. gada 9. decembra līdz 2016. gada 23. augustam valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu maksimālais apmērs bija noteikts **48'600 EUR gadā** (*Ministru kabineta 2014. gada 9. decembra noteikumi Nr.756 “Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 17. decembra noteikumos Nr.1478” Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto un brīvprātīgo iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 1.1. punkts*). Kopš 2016. gada 23. augusta valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu maksimālais apmērs noteikts **52'400 EUR gadā** (*Ministru kabineta 2013. gada 17. decembra noteikumu Nr. 1478 “Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto un brīvprātīgo iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru” 5. punkts*).

³ Obligāto iemaksu likme, ja darba ņēmējs tiek apdrošināts visiem sociālās apdrošināšanas veidiem, ir 34,09 procenti, no kuriem 23,59 procentus maksā darba devējs un 10,50 procentus — darba ņēmējs (*likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” 18. panta pirmā daļa*).

faktiski veikto solidaritātes nodokli, kad ir sasniegts likumā “Par valsts sociālo apdrošināšanu” noteiktais obligāto iemaksu objekta maksimālais apmērs.

(2) Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra solidaritātes nodokli aprēķina reizi mēnesī.”

Solidaritātes nodokļa likuma 9. pants:

“Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra faktiski samaksāto nodokli par pārskata mēnesi pārskaita valsts pamatbudžeta ieņēmumu kontā līdz pārskata mēnesim sekojošā trešā mēneša piecpadsmitajam datumam.”

Solidaritātes nodokļa likums tika pieņemts Saeimā 2015. gada 30. novembrī (“Par valsts budžetu 2016. gadam” likumprojektu paketes ietvaros). Solidaritātes nodokļa likums tika izsludināts 2015. gada 18. decembrī, un tas stājās spēkā 2016. gada 1. janvārī.

Augstāka juridiska spēka normas

Satversmes 91. panta pirmais teikums:

“Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.”

Satversmes 109. pants:

“Ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos.”

Pieteikumu iesniedzēju galvenās tēzes

Pieteikumu iesniedzēji lūdz izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un Satversmes 109. pantam.

Visi pieteikumu iesniedzēji ir darba ņēmēji, kuriem atbilstoši apstrīdētajām normām ir pienākums maksāt solidaritātes nodokli.

Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka solidaritātes nodoklis pēc būtības atbilstot valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām (turpmāk – VSAOI). Lai arī valsts sociālo apdrošināšanu un solidaritātes nodokli regulējot atšķirīgi likumi, šo likumu struktūra un arī mērķis esot viens –

sociālās aizsardzības vajadzību finansēšana. Vienīgā atšķirība esot tā, ka VSAOI tiek ieskaitītas speciālajā budžetā, savukārt solidaritātes nodoklis – pamatbudžetā.

Pieteikumu iesniedzējiem esot liegts pretendēt uz sociālo nodrošinājumu proporcionāli veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām, salīdzinājumā ar tiem VSAOI maksātājiem, kas nav solidaritātes nodokļa maksātāji. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka visi darba ņēmēji, kuri veic VSAOI, ir vienādos un salīdzināmos apstākļos, tādēļ šādai atšķirīgai attieksmei neesot objektīva un saprātīga pamata. Sociālajam nodrošinājumam esot jāatbilst personas veiktajām apdrošināšanas iemaksām. Turklāt darba ņēmēji, kuru atalgojums pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru gadā, maksājot iedzīvotāju ienākuma nodokli (turpmāk – IIN), no kura ieņēmumiem tiekot finansēti pašvaldību sniegtie sociālās palīdzības pakalpojumi.

Pieteikumu iesniedzēju ieskatā Solidaritātes nodokļa likums paredzot atšķirīgu attieksmi pret darba ņēmējiem arī atkarībā no tā, kādiem sociālās apdrošināšanas veidiem darba ņēmēji ir apdrošināti. Attiecīgi sociāli apdrošināmie darba ņēmēji, kuri uz 2016. gada 1. janvāri esot sasnieguši pensijas vecumu un kuru ienākumi gadā pārsniedzot 48 600 EUR, atrodas labvēlīgākos apstākļos, nekā pensijas vecumu nenasniegušie darba ņēmēji, jo solidaritātes nodoklis šiem darba ņēmējiem ir jāmaksā pēc mazākas likmes. Tas norādot, ka likumdevējs nav vērtējis atšķirīgas solidaritātes nodokļa likmes piemērošanu un tās ietekmi uz atsevišķām darba ņēmēju grupām.

Turklāt pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka Solidaritātes nodokļa likuma izstrāde un pieņemšana notikusi sasteigti, neizvērtējot tā ietekmi valsts nodokļu politikā ilgtspējīgas sociālās politikas kontekstā. Likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, neesot izvērtējis alternatīvas un to iespējamās sekas. Solidaritātes nodokļa likuma mērķi esot iespējams sasniegt ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, piemēram, atceļot VSAOI “griestus”. Likumprojekts esot sagatavots, neuzklausot sociālos partnerus un neveicot izpēti par citu valstu praksi.

Institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto normu, – Saeimas – galvenās tēzes

Saeima nepiekrīt pieteikuma iesniedzēju viedoklim un uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un Satversmes 109. pantam.

Saeima norāda, ka solidaritātes nodoklis ir specifisks darbaspēka nodoklis. Solidaritātes nodokļa maksāšanas pienākums esot noteikts personām, kuru ienākumi no darba algas pārsniedz VSAOI objekta maksimālo apmēru. Solidaritātes nodoklim esot divi mērķi – izlīdzināt darba ņēmēja nodokļu slogu un nodrošināt valsts pamatbudžeta ieņēmumus valsts iedzīvotāju sociālās aizsardzības un nevienlīdzības mazināšanas vajadzību finansēšanai.

Pirms solidaritātes nodokļa ieviešanas darba ņēmēja nodokļu slogs esot sastāvējis no VSAOI un iedzīvotāju ienākuma nodokļa. Darba ņēmējs pēc tam, kad viņa ienākumu apmērs esot pārsniedzis VSAOI objekta maksimālo apmēru, maksāja tikai atbilstošu IIN. Līdz ar to pakāpeniski esot samazinājies darbaspēka nodokļu slogs tiem darba ņēmējiem, kuru algas pārsniedza VSAOI objekta maksimālo apmēru.

Saeima nepiekrīt pieteikumu iesniedzēju uzskatam, ka pēc būtības solidaritātes nodoklis atbilstot VSAOI. Apstrīdētās normas neskarot tiesības, kas pieteikuma iesniedzējiem izriet no sociālo apdrošināšanu reglamentējošiem normatīvajiem aktiem. Tāpat kā pirms solidaritātes nodokļa ieviešanas gan pieteikumu iesniedzēji, gan darba ņēmēji, kas nav solidaritātes nodokļa maksātāji, var pretendēt uz sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem atbilstoši to veiktajām VSAOI.

Saeima norāda, ka solidaritātes nodoklis ir saistīts ar VSAOI tādā veidā, ka valsts izvēlējusies tam noteikt tādu pašu likmi un administrēšanas kārtību. Tomēr tas nav uzskatāms par VSAOI, jo tas neattiecas uz visām sociāli apdrošinātajām personām, tas netiek ieskaitīts speciālajā budžetā, bet gan pamatbudžetā un no tā gūtos ienākumus paredzēts izmantot citiem mērķiem. Saeima norāda, ka virkne sociālo pakalpojumu tiekot finansēti no valsts pamatbudžeta. Šādi pakalpojumi ir, piemēram, ģimenes valsts pabalsts, bērna invalīda kopšanas pabalsts, atlīdzība par audžuģimenes pienākumu pildīšanu, atlīdzība par adoptējamā bērna aprūpi, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts un citi valsts sociālie pabalsti.

Likumdevēja izšķiršanās par to, kāds nodoklis būtu samērīgs un nepieciešams, esot politikas un lietderības jautājums. Saeima uzskata, ka valsts rīcības brīvībā ietilpst gan nodokļa likmes, gan nodokļa maksātāju loka, gan nodokļa administrēšanas sistēmas izvēle, kā arī lemšana par to, kādam mērķim izlietojami no attiecīgā nodokļa gūtie ieņēmumi.

Tiesas process

2017. gada 5. septembrī tiek uzsākta lietas Nr. 2016-14-01 izskatīšana. Atbilstoši Satversmes tiesas likumam nolēmums lietā Nr. 2016-14-01 būs ne vēlāk kā 30 dienas pēc pēdējās tiesas sēdes. Lieta tiks izskatīta tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos. Par tiesas sēdes laiku un vietu tiks izsūtīta preses relīze.

Informācija sagatavota ar mērķi informēt par Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktiskajiem apstākļiem un lietas dalībnieku apsvērumiem. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Ketija Strazda

Satversmes tiesas priekšsēdētāja palīdze

Ketija.Strazda@satv.tiesa.gov.lv

67830737, 26200580